O‘ZBEKISTONNING STRATEGIK TARAQQIYOTIDA SUN’IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH: DAVLAT BOSHQARUVI VA INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI

Xaydarova Saida O‘tkirali qizi
Nizomiy Ganjaviy nomidagi
O‘zbekiston milliy pedagogika universiteti
1-kurs magistranti.
Ilmiy rahbar**: Kuvvatov N.B**
falsafa fanlari doktori, professor

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada O‘zbekistonning strategik taraqqiyotida sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning davlat boshqaruvi samaradorligi va inson kapitalini rivojlantirish bilan bog‘liq istiqbollari tahlil qilinadi. Boshqaruv qarorlarini ma’lumotlar asosida qabul qilish, davlat xizmatlarini takomillashtirish, institutsional ochiqlikni kuchaytirish hamda resurslardan oqilona foydalanishda intellektual tizimlarning imkoniyatlari yoritiladi. Ta’limni individuallashtirish, kasbiy kompetensiyalarni yangilash, raqamli savodxonlikni oshirish va innovatsion tafakkurni shakllantirish inson kapitali sifatini yuksaltirishning muhim yo‘nalishlari sifatida ko‘rib chiqiladi. Milliy taraqqiyot maqsadlariga muvofiq, inson manfaatlariga yo‘naltirilgan boshqaruv mexanizmlarini rivojlantirish, ilmiy salohiyatni mustahkamlash hamda raqamli imkoniyatlardan inklyuziv foydalanishni ta’minlash yuzasidan ilmiy asoslangan takliflar ilgari suriladi.

Kalit so‘zlar: sun’iy intellekt, strategik taraqqiyot, davlat boshqaruvi, inson kapitali, raqamlashtirish, innovatsiya.

АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируются перспективы использования технологий искусственного интеллекта в стратегическом развитии Узбекистана в контексте повышения эффективности государственного управления и развития человеческого капитала. Подчеркиваются возможности интеллектуальных систем в принятии

управленческих решений на основе информации, улучшении государственных услуг, укреплении институциональной открытости и рациональном использовании ресурсов. Важными направлениями повышения качества человеческого капитала рассматриваются индивидуализация образования, обновление профессиональных компетенций, повышение цифровой грамотности и формирование инновационного мышления. В соответствии с национальными целями развития выдвигаются научно обоснованные предложения по развитию механизмов управления, ориентированных на интересы человека, укреплению научного потенциала и обеспечению инклюзивного использования цифровых возможностей.

Ключевые слова: искусственный интеллект, стратегическое развитие, государственное управление, человеческий капитал, цифровизация, инновации.

ABSTRACT

This article analyzes the prospects for utilizing artificial intelligence (AI) technologies in Uzbekistan’s strategic development, specifically in relation to the efficiency of public administration and the advancement of human capital. It highlights the potential of intelligent systems in data-driven decision-making, the enhancement of public services, the strengthening of institutional transparency, and the rational use of resources. The individualization of education, the updating of professional competencies, the improvement of digital literacy, and the cultivation of an innovative mindset are examined as key avenues for enhancing the quality of human capital. In alignment with national development goals, the article puts forward evidence-based recommendations for developing human-centric governance mechanisms, strengthening scientific capacity, and ensuring inclusive access to digital opportunities.

Keywords: artificial intelligence, strategic development, public administration, human capital, digitalization, innovation.

KIRISH

Raqamli transformatsiya sharoitida sun’iy intellekt texnologiyalari jamiyat taraqqiyotining iqtisodiy, institutsional va ijtimoiy asoslarini yangilashga xizmat qiluvchi muhim omilga aylanmoqda. Axborotni qayta ishlash, murakkab jarayonlarni

modellashtirish hamda muqobil qarorlarni baholash imkoniyatlari ushbu texnologiyalarning strategik ahamiyatini belgilaydi. O‘zbekiston taraqqiyoti nuqtai nazaridan sun’iy intellektdan foydalanish masalasi davlat boshqaruvini takomillashtirish va inson salohiyatini ro‘yobga chiqarish vazifalari bilan uzviy bog‘liqdir. Davlat boshqaruvida sun’iy intellektni qo‘llash murojaatlarni tahlil qilish, xizmatlarga ehtiyojni aniqlash, resurslarni taqsimlash va boshqaruv natijalarini baholash imkoniyatlarini kengaytiradi. Biroq texnologik vositalarning mavjudligi o‘z-o‘zidan samaradorlikni ta’minlamaydi. Buning uchun ma’lumotlarning ishonchliligi, idoralararo hamkorlik, xodimlarning kasbiy tayyorgarligi hamda qarorlar uchun javobgarlik mexanizmlari uyg‘unlashishi zarur. Avtomatlashtirilgan qarorlarning tushunarliligi va inson nazoratining saqlanishi fuqarolarning davlat institutlariga ishonchini mustahkamlashda muhim o‘rin tutadi.

Inson kapitalini rivojlantirish jarayonida esa sun’iy intellekt ta’lim mazmunini individual ehtiyojlarga moslashtirish, bilimdagi bo‘shliqlarni aniqlash va uzluksiz kasbiy o‘rganishni qo‘llab-quvvatlash vositasi sifatida ahamiyatlidir. Shu bilan birga, mehnat faoliyatining o‘zgarishi yangi kompetensiyalarni egallash, tanqidiy fikrlash va raqamli madaniyatni rivojlantirishni talab etadi. Mazkur masalaning dolzarbligi texnologik modernizatsiyani inson manfaatlari, ijtimoiy adolat va milliy rivojlanish ehtiyojlari bilan uyg‘unlashtirish zaruratida namoyon bo‘ladi. Shu sababli sun’iy intellektni faqat texnik yangilik sifatida baholash yetarli emas; uning institutsional, ma’rifiy va axloqiy oqibatlarini o‘zaro aloqadorlikda o‘rganish talab qilinadi.

O‘zbekistonning strategik taraqqiyotida sun’iy intellektdan foydalanish imkoniyatlarini davlat boshqaruvi va inson kapitali birligi asosida tahlil qilishdir. Ularning o‘zaro ta’siriga e’tibor qaratiladi. Bunda samaradorlik, ochiqlik, inklyuzivlik va mas’uliyat mezonlariga tayanib, texnologiyalarni joriy etishning ustuvor yo‘nalishlarini aniqlash hamda amaliy takliflarni shakllantirish nazarda tutiladi. Mazkur strategiyaning muhim jihati shundaki, unda sun’iy intellekt faqat texnologik yo‘nalish sifatida emas, balki huquqiy baza, texnik infratuzilma, ijtimoiy-iqtisodiy tarmoqlar, ilmiy tadqiqotlar va inson resurslarini qamrab oluvchi tizim sifatida ko‘riladi.

Keyingi bosqichda ushbu siyosatning institutsional mexanizmlari kengaytirildi. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 10-iyuldagi 425-son qarori bilan 2025–2026-yillarda sun’iy intellekt texnologiyalarini joriy etish bo‘yicha ustuvor loyihalar ro‘yxati tasdiqlandi va Raqamli texnologiyalar vazirligi huzurida Sun’iy intellekt va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish markazining tashkiliy asoslari belgilandi. Qarorning ilovalarida sog‘liqni saqlash, transport, bojxona, bank-moliya va boshqa sohalardagi AI loyihalari ham nazarda tutilgan[1, 4–8-ilovalar].

2025-yil 22-oktabrdagi PF–189-son Farmon bilan AI texnologiyalarini rivojlantirishning keyingi bosqichi belgilandi. Unda davlat boshqaruvi, ijtimoiy va iqtisodiy sohalarda AI loyihalarini kengaytirish, oliy ta’lim muassasalarida AI laboratoriyalarini rivojlantirish hamda ta’lim dasturlariga AI bilan bog‘liq mavzularni kiritish kabi vazifalar nazarda tutilgan [2, 4–8-ilovalar].

2026-yilda AI texnologiyalaridan mas’uliyatli foydalanishni tartibga solishga qaratilgan institutsional mexanizmlar ham kuchaytirildi. Xususan, 2026-yil 14-martda davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan 3787-sonli Etika qoidalarida qonuniylik, tushunarlilik, mas’uliyat va nazorat, adolatlilik, ochiqlik va shaffoflik, ma’lumotlar himoyasi, ishonchlilik va xavfsizlik tamoyillari belgilangan. Shuningdek, AI tizimlari tomonidan shakllantirilgan qarorlarni yakuniy qaror sifatida qabul qilmaslik va inson nazoratini ta’minlash talabi mustahkamlangan.

Demak, O‘zbekiston sharoitida asosiy ilmiy muammo sun’iy intellekt texnologiyasining mavjudligi emas, balki uni milliy strategik taraqqiyotning institutsional, boshqaruv va inson kapitaliga yo‘naltirilgan mexanizmlariga qanday samarali integratsiya qilish masalasidir[3,9-bet].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI.

Sun’iy intellektning davlat boshqaruvi va inson kapitaliga ta’siri xalqaro ilmiy hamda tahliliy adabiyotlarda o‘zaro bog‘liq yo‘nalishlar sifatida yoritiladi. OECDning “Governing with Artificial Intelligence” (2025) hisobotida davlat xizmatlari va boshqaruv jarayonlarida sun’iy intellektdan foydalanish tajribasi umumlashtirilib, ma’lumotlar, infratuzilma, malaka va institutsional hamkorlikning ahamiyati ko‘rsatilgan.

UNESCOning “Guidance for generative AI in education and research” (2023) qo‘llanmasida ta’limdagi texnologik yangilanish inson manfaatlari, inklyuzivlik va madaniy xilma-xillik bilan bog‘lanadi. Ushbu yondashuv inson kapitalini rivojlantirishda pedagogik maqsadlar hamda axloqiy mezonlar ustuvorligini anglashga xizmat qiladi. Jahon bankining “World Development Report 2019: The Changing Nature of Work” hisobotida texnologik o‘zgarishlar sharoitida ko‘nikmalarga talabning yangilanishi va inson kapitaliga investitsiyalar zarurati asoslanadi.

Mazkur manbalarni qiyoslash boshqaruv samaradorligi bilan inson salohiyatini rivojlantirishni birgalikda o‘rganish zarurligini ko‘rsatadi. Ular O‘zbekiston sharoitini tahlil qilish uchun nazariy asos bo‘lsa-da, mahalliy institutsional imkoniyatlar, hududiy tafovutlar va kadrlar tayyorgarligini alohida baholash talab etiladi. Maqola ushbu yo‘nalishlarning o‘zaro aloqadorligini milliy taraqqiyot vazifalari doirasida kompleks tahlil qilishga qaratiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning metodologik asosini tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil hamda institutsional tahlil usullari tashkil etadi. Sun’iy intellektning davlat boshqaruvi va inson kapitaliga ta’siri o‘zaro aloqadorlikda o‘rganiladi. Ilmiy adabiyotlar va xalqaro tashkilotlar hisobotlari mazmuniy tahlil qilinib, xorijiy tajribaning O‘zbekiston sharoitiga mos jihatlari aniqlanadi. Tahlilda samaradorlik, ochiqlik, inklyuzivlik hamda mas’uliyat mezonlariga tayaniladi. Mantiqiy umumlashtirish orqali texnologik imkoniyatlar, institutsional shartlar va kasbiy kompetensiyalar o‘rtasidagi bog‘liqlik ochib beriladi. Ushbu usullar asosida sun’iy intellektdan foydalanishning ustuvor yo‘nalishlari belgilanib, inson manfaatlariga yo‘naltirilgan amaliy takliflar ishlab chiqish nazarda tutiladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Sun’iy intellekt va inson kapitalining o‘zaro munosabati so‘nggi yillarda xalqaro ilmiy va amaliy tadqiqotlarning faol yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Mazkur tadqiqotlarda AI bir tomondan ishlab chiqarish va boshqaruv samaradorligini oshiruvchi texnologiya, ikkinchi tomondan esa kasbiy kompetensiyalar, mehnat mazmuni va ta’lim tizimini o‘zgartiruvchi omil sifatida qaralmoqda. Mehnat bozoriga ta’sir nuqtayi nazaridan Xalqaro

mehnat tashkilotining 2025-yildagi tadqiqoti alohida ahamiyatga ega. Tadqiqotda generativ AI ta’siri alohida mehnat vazifalari darajasida qayta baholanib, qariyb 30 ming vazifa tahlil qilingan. Hisobotga ko‘ra, dunyo bo‘yicha ishchilarning taxminan chorak qismi generativ AI ta’sirining ma’lum darajasiga ega bo‘lgan kasblarda ishlaydi. Shu bilan birga, tashkilot ko‘plab kasblarning to‘liq yo‘qolishidan ko‘ra, ularning mazmuni va vazifalari transformatsiyasi ehtimoli yuqoriligini ko‘rsatadi.

ILO metodologiyasining muhim jihati shundaki, unda “kasb” yaxlit va o‘zgarmas birlik sifatida emas, balki turli vazifalar majmui sifatida ko‘riladi. Shu sababli ayrim vazifalarning avtomatlashtirilishi butun kasbning yo‘qolishini anglatmasligi mumkin. Jahon iqtisodiy forumining “Future of Jobs Report 2025” hisobotida ham texnologik o‘zgarishlar mehnat bozorining asosiy transformatsion omillaridan biri sifatida qayd etiladi. Hisobot 55 ta iqtisodiyot va 14 milliondan ortiq xodimni ifodalovchi 1000 dan ortiq ish beruvchi nuqtayi nazariga asoslangan.

WEF hisob-kitoblariga ko‘ra, 2030-yilgacha makrotrendlar ta’sirida 170 million yangi ish o‘rni yaratilishi va 92 million ish o‘rni qisqarishi mumkin; mazkur prognoz 78 million ish o‘rniga teng sof o‘sishni anglatadi. Bu ko‘rsatkichlar bevosita O‘zbekiston mehnat bozori uchun prognoz emas, balki global ish beruvchilarning kutilmalariga asoslangan xalqaro bahodir.

WEF materiallarida AI va katta ma’lumotlar, tarmoqlar va kiberxavfsizlik hamda texnologik savodxonlik bilan bir qatorda analitik fikrlash, ijodiy fikrlash, moslashuvchanlik va hamkorlik kabi insoniy kompetensiyalarning ahamiyati ham ta’kidlanadi.

Mazkur ilmiy qarashlar inson kapitali tushunchasini yangi texnologik sharoitda qayta ko‘rib chiqishni taqozo etadi. An’anaviy “bilim–malaka–mehnat unumdorligi” zanjiriga raqamli savodxonlik, ma’lumotlar bilan ishlash, AI vositalaridan foydalanish, tanqidiy fikrlash, kreativlik va uzluksiz qayta tayyorlanish kabi komponentlar qo‘shilmoqda.

O‘zbekiston sharoitida mazkur muammoning alohida jihati mamlakatda AI rivojlanishi uchun normativ-huquqiy baza qisqa vaqt ichida shakllanayotganidir. PQ–358-son qarorda huquqiy baza, texnik infratuzilma, AI loyihalari, ilmiy laboratoriyalar, katta

ma’lumotlar va inson resurslarini rivojlantirish bilan bog‘liq yo‘nalishlarning bir tizimda ko‘rilishi mazkur jarayonning institutsional xarakterini kuchaytiradi. Shundan kelib chiqib, ushbu maqolaning ilmiy bo‘shlig‘i AI texnologiyalarini faqat texnologik yo‘nalish sifatida emas, balki davlat boshqaruvi va inson kapitalining o‘zaro bog‘liq transformatsiyasini ta’minlovchi strategik integratsion mexanizm sifatida tadqiq etishdan iborat.

O‘zbekistonda AI rivojlanishining institutsional asoslari raqamli transformatsiya siyosatining keyingi bosqichi sifatida shakllanmoqda. Raqamlashtirishning dastlabki bosqichida elektron xizmatlar va axborot tizimlarini rivojlantirish ustuvor bo‘lgan bo‘lsa, AI strategiyasida ma’lumotlar, hisoblash quvvatlari, ilmiy laboratoriyalar, davlat xizmatlari va inson resurslari o‘zaro bog‘liq komponentlar sifatida ko‘rilmoqda. PQ–358-son qaror bilan tasdiqlangan strategiyada 2030-yilgacha AI asosida yaratilgan dasturiy mahsulot va xizmatlar hajmini 1,5 milliard AQSh dollariga yetkazish, Yagona interaktiv davlat xizmatlari portalida AI asosidagi xizmatlar ulushini 10 foizga olib chiqish, AI laboratoriyalarini rivojlantirish, yuqori quvvatli hisoblash serverlarini ishga tushirish va Government AI Readiness Index bo‘yicha yuqori natijalarga erishish kabi maqsadlar belgilangan.

Mazkur yondashuvni uch o‘zaro bog‘liq darajada ifodalash mumkin:

1-daraja- infratuzilmaviy asos. Hisoblash quvvatlari, ma’lumotlar bazalari, telekommunikatsiya infratuzilmasi, dasturiy platformalar va kiberxavfsizlik AI tizimlarining texnik asosini tashkil etadi.

2-daraja- institutsional asos. Huquqiy tartibga solish, vakolatlarni taqsimlash, ma’lumotlar boshqaruvi, AI etikasi, shaffoflik va javobgarlik mexanizmlari mazkur darajaga kiradi.

3-daraja-inson kapitali. AI tizimlarini yaratish, joriy qilish, ulardan foydalanish, natijalarni baholash va xavflarni boshqarish uchun zarur bo‘lgan bilim, ko‘nikma va kompetensiyalar ushbu darajani tashkil etadi.

Shunday qilib, AI strategiyasining natijadorligini faqat texnologik infratuzilmaga kiritilgan investitsiyalar bilan o‘lchash yetarli emas. Texnologik infratuzilma mavjud bo‘lsa-yu, undan foydalanadigan va uni boshqaradigan inson kapitali yetarli darajada

shakllanmagan bo‘lsa, texnologik investitsiyaning strategik samarasi cheklanishi mumkin. 2025-yil 10-iyuldagi 425-son qaror AI siyosatini amaliy loyihalar bosqichiga olib chiqadigan muhim hujjatlardan biridir. Qaror bilan 2025–2026-yillarda vazirlik va idoralar tomonidan amalga oshiriladigan ustuvor AI loyihalari tasdiqlangan.

Mazkur loyihalarning sog‘liqni saqlash, transport, bojxona, bank-moliya va boshqa sohalarni qamrab olishi AI siyosatining sektoral xususiyatga ega bo‘layotganini ko‘rsatadi [1, 1–2-ilovalar]. 2026-yilgi AI etikasi qoidalari esa texnologik rivojlanish bilan bir qatorda mas’uliyatli foydalanish masalasini ham normativ darajaga olib chiqdi. Hujjatda AI tomonidan shakllantirilgan qarorlar inson tomonidan qayta ko‘rib chiqilishi va yakuniy qaror inson tomonidan qabul qilinishi lozimligi belgilangan [4, 6–7-bandlar].

Davlat boshqaruvida AI texnologiyalarining qiymati faqat jarayonlarni avtomatlashtirish bilan cheklanmaydi. Asosiy imkoniyat katta hajmdagi ma’lumotlarni qayta ishlash, takrorlanuvchi vazifalarni tezlashtirish, prognozlash va qaror qabul qilish jarayonlarini analitik jihatdan qo‘llab-quvvatlash bilan bog‘liq. OECDning 2025-yilgi 306 betlik tadqiqotida davlat boshqaruvida AI qo‘llanilishining 200 ta amaliy holati tahlil qilingan. Hisobotda AI davlat xizmatlari, soliq ma’muriyati, davlat moliyasi, davlat xaridlari, tartibga solish, davlat xizmati va boshqa funksiyalarda qo‘llanilishi mumkinligi ko‘rsatilgan.

Davlat boshqaruvida AI quyidagi asosiy yo‘nalishlarda qo‘llanishi mumkin:

- davlat xizmatlarini individuallashtirish;
- murojaatlarni avtomatik tasniflash;
- katta hajmdagi ma’lumotlarni tahlil qilish;
- ijtimoiy dasturlar samaradorligini baholash;
- xavflarni aniqlash;
- prognozlash;
- hujjatlar bilan ishlashni avtomatlashtirish;
- fuqarolarga axborot xizmatlarini ko‘rsatish;
- boshqaruv qarorlarini analitik qo‘llab-quvvatlash.

Biroq davlat boshqaruvida AI qo‘llanilishi texnologik samaradorlik bilan bir qatorda huquqiy va etik xavflarni ham yuzaga chiqaradi. OECD tahliliga ko‘ra, ma’lumotlarning noto‘g‘ri yoki biryoqlama bo‘lishi, shaffoflik va hisobdorlikning yetarli emasligi, texnologiyaga haddan tashqari ishonish, eski IT infratuzilmasi, ma’lumotlar va malaka cheklovlari davlat sektorida AI joriy etilishini qiyinlashtirishi mumkin.

2025-yilgi OECD tadqiqotining yana bir muhim xulosasi shundaki, davlat tashkilotlaridagi AI tashabbuslarining katta qismi hali tajriba yoki pilot bosqichida qolmoqda. Umumiy muammolar qatoriga malaka yetishmasligi, sifatli ma’lumotlarga kirish va ularni almashishdagi qiyinchiliklar, natijalarni o‘lchash va investitsiya qaytimini baholashning zaifligi kiradi [4, 81–98-b.]. Shu jihatdan davlat boshqaruvida “AI qaror qabul qiladi” modelidan ko‘ra, “AI qaror qabul qilishni analitik jihatdan qo‘llab-quvvatlaydi, yakuniy mas’uliyat esa vakolatli inson subyektida qoladi” modeli institutsional jihatdan asoslangan yondashuv hisoblanadi. O‘zbekistonning 2026-yilgi AI etikasi qoidalarida ham AI qarorlarining yakuniy qaror sifatida qabul qilinmasligi hamda inson nazorati saqlanishi belgilangan.

OECDning 2026-yilgi “Building an AI-ready public workforce” hisobotida AI joriy etilishi davlat boshqaruvidagi ish jarayonlari va zarur ko‘nikmalarni o‘zgartirishi qayd etilgan. Hisobotda barcha xodimlar uchun asosiy AI savodxonligi, rahbarlar uchun strategik AI bilimlari, raqamli va ma’lumotlar mutaxassislari uchun esa texnik kompetensiyalar zarurligi ko‘rsatiladi.

Mazkur manbada davlat sektoridagi AI kompetensiyalarini shartli ravishda uch guruhga ajratish taklif etilgan: umumiy xodimlar, rahbarlar va raqamli-ma’lumotlar mutaxassislari. Umumiy xodimlardan AI vositalaridan mas’uliyatli foydalanish va ularning natijalarini tanqidiy baholash, rahbarlardan strategik va boshqaruv kompetensiyalari, texnik mutaxassislardan esa AI tizimlarini ishlab chiqish va boshqarish bo‘yicha maxsus bilimlar talab etiladi.

Ushbu yondashuv O‘zbekiston uchun ham muhim metodologik asos bo‘la oladi. Chunki AI mutaxassislarini tayyorlash bilan bir qatorda AI bilan ishlay oladigan mutaxassislar qatlamini shakllantirish ham zarur.

Mualliflik yondashuviga ko‘ra, AI-kompetensiyani quyidagi besh komponent asosida tizimlashtirish mumkin:

AI-kompetensiya komponenti	Asosiy mazmuni
AI savodxonligi	AI imkoniyatlari, cheklovlari va ishlash tamoyillarini tushunish
Ma’lumotlar kompetensiyasi	Ma’lumotlarni izlash, tahlil qilish, tekshirish va baholash
Amaliy AI ko‘nikmasi	AI vositalaridan kasbiy vazifalarda foydalanish
Tanqidiy nazorat	AI natijalarini tekshirish, xatolar va noto‘g‘ri xulosalarni aniqlash
Etik-huquqiy kompetensiya	Maxfiylik, xavfsizlik, mualliflik, shaffoflik va mas’uliyat talablarini bilish

Mazkur model insonni AI tizimining passiv foydalanuvchisi emas, balki texnologik natijani baholaydigan, nazorat qiladigan va uni kasbiy maqsadga yo‘naltiradigan subyekt sifatida ko‘radi. Sun’iy intellekt mehnat bozoriga bir vaqtning o‘zida ikki yo‘nalishda ta’sir ko‘rsatadi. Bir tomondan, ayrim takrorlanuvchi va standartlashtirilgan vazifalar avtomatlashtirilishi mumkin. Ikkinchi tomondan, yangi kasblar, yangi vazifalar va yangi kompetensiyalarga talab shakllanadi.

Bu holat O‘zbekiston uchun muhim strategik xulosani yuzaga chiqaradi: mehnat bozorida raqobatbardoshlikni ta’minlash uchun faqat IT mutaxassislari sonini oshirish yetarli emas. Barcha sohalardagi mutaxassislarning AI vositalari bilan hamkorlikda ishlash kompetensiyasini rivojlantirish talab etiladi. O‘zbekistonda AI texnologiyalarini joriy etish jarayoni strategik hujjatlardan amaliy loyihalar bosqichiga o‘tmoqda. 2025–2026-yillarga mo‘ljallangan ustuvor loyihalar ro‘yxatida sog‘liqni saqlash, transport, bojxona, bank-moliya, soliq ma’muriyati va boshqa yo‘nalishlar bo‘yicha AI loyihalari belgilangan.

2026-yil may oyida e’lon qilingan rasmiy ma’lumotlarda O‘zbekistonda AI yo‘nalishida qariyb 100 ta amaliy loyiha va 200 dan ortiq pilot tashabbus mavjudligi qayd etilgan. Shuningdek, ayrim ishlab chiqarish jarayonlarida AI texnologiyalaridan

foydalanish energiya sarfi, xarajat va mehnat unumdorligi bilan bog‘liq ko‘rsatkichlarga ta’sir qilgani haqida rasmiy ma’lumotlar berilgan. Mazkur ko‘rsatkichlar hukumatning 2026-yil may oyidagi taqdimotida keltirilgan bo‘lib, ular alohida loyihalar natijasidir va butun iqtisodiyot bo‘yicha umumlashtirilgan AI samaradorligi sifatida talqin qilinmasligi kerak. AI sohasidagi xalqaro tajriba yagona modelga ega emas. Turli davlatlarda davlat boshqaruvi, inson kapitali, ilmiy tadqiqotlar, infratuzilma va mas’uliyatli AI yo‘nalishlari turlicha nisbatda rivojlanmoqda.

O‘zbekiston uchun xalqaro tajribani bevosita ko‘chirishdan ko‘ra, uning institutsional mexanizmlarini milliy sharoitga moslashtirish maqsadga muvofiq.

XULOSA VA TAKLIFLAR

1. O‘zbekistonning strategik taraqqiyotida sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish va inson kapitalini rivojlantirishni o‘zaro bog‘liq jarayon sifatida tashkil etishni talab qiladi. Texnologik yangilanishning natijadorligi institutsional tayyorgarlik, sifatli ma’lumotlar va malakali kadrlar uyg‘unligiga bog‘liq.

2. Davlat boshqaruvida sun’iy intellekt murojaatlarni tahlil qilish, ehtiyojlarni prognozlash va resurslarni oqilona taqsimlash imkoniyatlarini kengaytiradi. Ushbu imkoniyatlarning ijtimoiy samarasi qarorlarning tushunarliligi, inson nazorati hamda mansabdor shaxslar javobgarligining ta’minlanishi orqali namoyon bo‘ladi.

3. Inson kapitalini rivojlantirishda sun’iy intellektning ahamiyati ta’limni individuallashtirish, kasbiy ko‘nikmalarni yangilash va uzluksiz o‘rganishni qo‘llab-quvvatlash bilan belgilanadi. Bunda raqamli savodxonlikni tanqidiy fikrlash, ijodkorlik va axloqiy mas’uliyat bilan birgalikda rivojlantirish muhimdir.

4. Sun’iy intellektdan foydalanish imkoniyatlarining hududlar va ijtimoiy guruhlar o‘rtasida notekis taqsimlanishi mavjud tengsizliklarni kuchaytirishi mumkin. Shu sababli raqamli infratuzilma, sifatli ta’lim va kasbiy tayyorgarlikdan teng foydalanish strategik rivojlanishning muhim sharti hisoblanadi.

5. Sun’iy intellektni joriy etish samaradorligini faqat avtomatlashtirilgan jarayonlar soni bilan baholash yetarli emas. Baholashda davlat xizmatlari sifati, fuqarolar qoniqishi,

xodimlar kompetensiyasi va ijtimoiy manfaatlarga erishish darajasini aks ettiruvchi mezonlarga tayanish zarur.

Amaliy takliflar

1. Davlat boshqaruvida tajriba loyihalarini amalga oshirish. Fuqarolar murojaatlarini dastlabki tasniflash, xizmatlarga talabni prognozlash va hujjatlar bilan ishlash yo‘nalishlarida sun’iy intellektni sinov tariqasida joriy etish taklif qilinadi. Natijalarni xizmat ko‘rsatish muddati, xatolar ulushi va fuqarolar qoniqishi bo‘yicha baholab, samarali yechimlarni bosqichma-bosqich kengaytirish lozim.

2. Davlat xizmatchilari va pedagoglar uchun uzluksiz malaka oshirish dasturlarini ishlab chiqish. Dasturlarga sun’iy intellekt vositalaridan foydalanish, ma’lumotlarni tahlil qilish, natijalarni tekshirish va axloqiy mas’uliyat modullarini kiritish tavsiya etiladi. O‘zlashtirish darajasini amaliy topshiriqlar va ish jarayonidagi natijalar asosida baholash maqsadga muvofiq.

3. Hududiy ta’lim va amaliy hamkorlik dasturlarini yo‘lga qo‘yish. Oliy ta’lim muassasalari, davlat tashkilotlari va texnologik korxonalar hamkorligida o‘zbek tilidagi ochiq o‘quv resurslari, masofaviy kurslar hamda amaliyot dasturlarini yaratish taklif etiladi. Bunda chekka hududlar aholisi va nogironligi bo‘lgan shaxslarning foydalanish imkoniyatlariga alohida e’tibor qaratish zarur.

4. Sun’iy intellekt loyihalarini baholash va nazorat qilish tartibini ishlab chiqish. Loyihalar uchun ma’lumotlar sifati, maxfiylik, algoritmik xolislik va ijtimoiy samaradorlik mezonlarini belgilash tavsiya qilinadi. Fuqarolar manfaatlariga ta’sir qiluvchi qarorlarni inson tomonidan qayta ko‘rib chiqish, shikoyatlarni qabul qilish hamda monitoring natijalarini jamoatchilikka taqdim etish mexanizmlarini joriy etish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-oktabrdagi PQ–358-son “Sun’iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi qarori. — Toshkent, 2024. — Elektron manba: LexUZ.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 22-oktabrdagi PF–189-son “Sun’iy intellekt texnologiyalarini yanada rivojlantirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi Farmoni. — Toshkent, 2025. — Elektron manba: LexUZ.

3. O‘zbekiston Respublikasi raqamli texnologiyalar vazirining 2026-yil 24-fevraldagi 284-mh-son buyrug‘i bilan tasdiqlangan “Sun’iy intellektga asoslangan yechimlarni yaratish, joriy qilish va ulardan foydalanish bo‘yicha Etika qoidalari”. Ro‘yxat raqami 3787, 2026-yil 14-mart. — 9 b.

4. OECD. Governing with Artificial Intelligence: The State of Play and Way Forward in Core Government Functions. — Paris: OECD Publishing, 2025. — 306 p. DOI: 10.1787/795de142-en.

5. O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi. Ilmiy nashrlarni OAKning dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritish talablari. — Toshkent.

6. O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi. Ilmiy ishlarni attestatsiya jarayonida ayrim platformalar, nashriyotlar va ma’lumotlar bazalarining mustaqil baholash mezoni sifatida qo‘llanilishi bo‘yicha axborot. — Toshkent, 2026.

7. O‘zbekiston Respublikasi Hukumat portali. Sun’iy intellekt va raqamlashtirish bo‘yicha 2026-yil 4-maydagi rasmiy taqdimot materiallari. — Toshkent, 2026.